Κυριακή ΙΑ΄ Ματθαίου: Ερμηνεία της Αποστολικής περικοπής (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 3 Σεπτεμβρίου, 2021

[Α΄Κορ. 9, 1-12]

«Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ; (: δεν είμαι απόστολος με ίσα δικαιώματα με τους άλλους αποστόλους; Δεν είμαι ελεύθερος όπως οι άλλοι χριστιανοί; Δεν είδα τον Ιησού Χριστό τον Κύριό μας; Και δεν είστε εσείς το έργο που με τη βοήθεια του Θεού επιτέλεσα;)» [Α΄Κορ. 9, 1].

Επειδή προηγουμένως είχε πει ότι «*εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω (: εάν αυτό που τρώω γίνεται αιτία σκανδάλου και αμαρτίας για τον αδελφό μου, δεν θα φάω ποτέ οποιοδήποτε είδος κρέατος, για να μην σκανδαλίσω τον αδερφό μου)*» [Α΄Κορ. 8, 13], πράγμα το οποίο δεν είχε μεν κάνει, υποσχόταν όμως ότι θα το έκανε, **εάν παρίστατο ανάγκη**, για να μη λέγει κανείς ότι «*κομπάζεις άσκοπα και φιλοσοφείς με λόγια και υπόσχεσαι με το στόμα μόνο, που είναι εύκολο και σε μένα και στον καθένα· εάν αυτά τα λέγεις από την ψυχή σου, δείξε με τα έργα τι καταφρόνησες, για να μη σκανδαλίσεις τον αδελφό σου*», για τον λόγο αυτόν **αναγκάζεται** στη συνέχεια να προχωρήσει στην απόδειξη αυτών και να δείξει ότι**απείχε ακόμη και από όσα επιτρέπονταν προκειμένου να μην προκαλέσει σκανδαλισμό**, εάν και κανείς νόμος δεν τον εξανάγκαζε σε αυτό. Και δεν είναι βέβαια αυτό θαυμαστό, αν και είναι θαυμαστό, ότι απείχε από όσα επιτρέπονταν, για να μη σκανδαλίσει, αλλά ότι το έκανε **με πολύ κόπο και κίνδυνο**.

«*Γιατί*», λέγει, «*πρέπει να αναφέρω τα ειδωλόθυτα;*». «*Διότι, ενώ ο Χριστός παρήγγειλε όσοι κηρύττουν το Ευαγγέλιο να ζουν από τους μαθητές τους, εγώ δεν έκανα αυτό, αλλά προτίμησα και αν ακόμη παρίστατο ανάγκη, να πεθάνω από την πείνα και να βρω τον χειρότερο θάνατο, προκειμένου να μη λάβω τίποτε από τους κατηχούμενους*»· όχι διότι επρόκειτο να σκανδαλιστούν εάν δεν λάμβανε, αλλά επειδή **επρόκειτο να οικοδομηθούν**, πράγμα το οποίο ήταν πολύ σπουδαιότερο. Και μάρτυρες τούτου παρουσιάζει αυτούς, μεταξύ των οποίων ζούσε και εργαζόμενος και πεινώντας και στενοχωρούμενος, επειδή τρεφόταν από άλλους, μην τυχόν τους σκανδαλίσει· διότι πράγματι σκανδαλίζονταν με το τίποτε· **αυτός τηρούσε τον**

νόμο, αλλά όμως σκεπτόταν αυτούς πολύ περισσότερο. Εφόσον λοιπόν αυτός έπραξε περισσότερα απ΄ό,τι καθορίζει ο νόμος, για να μη σκανδαλιστούν, και απείχε ακόμη και από επιτρεπόμενα, για να οικοδομήσει άλλους, τίνος καταδίκης θα ήσαν άξιοι αυτοί οι οποίοι δεν απέχουν από τα ειδωλόθυτα τη στιγμή μάλιστα, κατά την οποία για τον λόγο αυτόν πολλοί χάνονται, ενώ θα έπρεπε να τα αποφύγουν και χωρίς να υπήρχε ο κίνδυνος του σκανδάλου για μόνο τον λόγο ότι είναι η τράπεζα των δαιμόνων;

Αυτό λοιπόν είναι όλο το νόημα, το οποίο αναλύει με πολλούς στίχους. **Πρέπει όμως το θέμα αυτό να το αναπτύξει σε ανώτερη βάση**. Δεν το θέτει σαφώς έτσι, όπως το είπα, ούτε εισέρχεται σε αυτό ευθέως, αλλά αρχίζει από άλλο σημείο λέγοντας τα εξής: *«Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; (: δεν είμαι Απόστολος με ίσα δικαιώματα με τους άλλους Αποστόλους;)»* [Α΄Κορ. 9, 1]. **Μαζί δηλαδή με όσα έχουν λεχτεί και αυτή δεν είναι μικρή διαφορά, το να είναι ο Παύλος αυτός που κάνει αυτά**· διότι, για να μη λένε ότι επιτρέπεται να γεύεται κανείς, όταν σφραγίζει το ειδωλόθυτο με το σημείο του σταυρού, προς το παρόν μεν δεν αρκείται σε τούτο, αλλά λέγει ότι, και αν ακόμη επιτρεπόταν, δεν έπρεπε να το κάνει για να μη βλαφτούν οι αδελφοί· κατόπιν όμως αποδεικνύει ότι ούτε επιτρεπόταν αυτό.

Τώρα όμως αποδεικνύει το πρώτο από τη δική του περίπτωση· και ενώ πρόκειται να πει ότι τίποτε δεν έλαβε από αυτούς, δεν το αναφέρει ευθύς αμέσως, αλλά κατά πρώτον αναφέρει το αξίωμά του, λέγοντας: «*Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; (: δεν είμαι Απόστολος με ίσα δικαιώματα με τους άλλους Αποστόλους; Δεν είμαι ελεύθερος όπως οι άλλοι χριστιανοί;)*». Για να μη λένε δηλαδή ότι «*και αν δεν έλαβες τίποτε, δεν το έλαβες, διότι δεν σου επιτρεπόταν να λάβεις*», **γι' αυτό κατά πρώτον αναφέρει τις αιτίες, για τις οποίες εύλογα θα λάμβανε, εάν ήθελε να λάβει κάτι**. Έπειτα, για να μη φανεί ότι διαβάλλει όσους βρίσκονταν γύρω από τον Πέτρο -διότι εκείνοι λάμβαναν- κατά πρώτον τονίζει ότι **επιτρεπόταν** σε εκείνους να λαμβάνουν· κατόπιν, για να μην πει κανείς ότι «*στον Πέτρο μεν επιτρεπόταν να λάβει, σε εσένα όμως δεν επιτρεπόταν*», προλαμβάνει τον ακροατή με τα εγκώμια του εαυτού του.

Και επειδή έβλεπε ότι ήταν ανάγκη να εγκωμιάσει τον εαυτό του- διότι έτσι διορθώνονταν οι Κορίνθιοι- και επειδή συγχρόνως δεν ήθελε να πει τίποτε υπερβολικό για τον εαυτό του, πρόσεχε πώς κάνει και τα δύο **σε όσο βαθμό το απαιτεί η ανάγκη**, **επαινώντας τον εαυτό του όχι τόσο όσο είχε επίγνωση, αλλά όσο το απαιτούσε η ανάγκη της προκειμένης υποθέσεως**. Ενώ, δηλαδή μπορούσε να πει ότι «*Εγώ προπάντων έπρεπε να λαμβάνω και μάλιστα περισσότερα από εκείνους, διότι κοπίασα περισσότερο από αυτούς*», δεν λέγει μεν αυτό, στο οποίο είχε υπεροχή, για όσα όμως εκείνοι ήσαν μεγάλοι και για όσα δικαίως λάμβαναν, αυτά μόνο αναφέρει λέγοντας τα εξής: «*Δεν είμαι απόστολος; Δεν είμαι ελεύθερος;*». Δηλαδή, «*δεν εξουσιάζω τον εαυτό μου; Μήπως είμαι υπό την εξουσία*

κάποιου που με αναγκάζει και με εμποδίζει να λάβω; Αλλά εκείνοι έχουν κάτι επιπλέον, ότι έζησαν μαζί με τον Χριστό. Αλλά ούτε και αυτό το στερούμαι». Για τον λόγο αυτόν λέγει: «*Οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν ἑώρακα; (: Δεν έχω δει τον Ιησού Χριστό, τον Κύριό μας;*». Διότι λέγει: «*ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί (: και τελευταία από όλους εμφανίστηκε και σε μένα σαν σε έκτρωμα, σαν σε έμβρυο δηλαδή που παράνομα αποβλήθηκε από την κοιλιά της μητέρας του)*» [Α΄Κορ. 15, 8].

Δεν ήταν και μικρή αυτή η τιμή, διότι λέγει: *«ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν (: και οι πνευματικές σας αισθήσεις είναι μακάριες, διότι αληθινά σας λέω ότι πολλοί προφήτες και δίκαιοι επιθύμησαν να δουν αυτά που βλέπετε εσείς, και δεν αξιώθηκαν να τα δουν. Επιθύμησαν και να ακούσουν αυτά που εσείς ακούτε, και δεν τα άκουσαν· διότι έζησαν σε παλαιότερα χρόνια και δεν πρόφθασαν να δουν την επίγεια παρουσία μου)»* [Ματθ. 13, 17] και: *«ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε (: Εγώ θα φύγω κι εσείς θα επιθυμήσετε την παρουσία μου. Μέσα στο έργο της αποστολής σας θα αντιμετωπίζετε αντιδράσεις και μόχθους και δύσκολες περιστάσεις. Θα έλθουν λοιπόν μέρες που θα επιθυμήσετε να δείτε μία από τις ένδοξες ημέρες της δευτέρας παρουσίας του υιού του ανθρώπου˙ και δεν θα τη δείτε)»* [Λουκά 17, 22].

«*Τι λοιπόν και αν είσαι απόστολος και ελεύθερος και έχεις δει τον Χριστό, εφόσον όμως δεν έδειξες έργο αποστόλου, πώς δικαιούσαι να λαμβάνεις;*», θα έλεγε κάποιος. Για τον λόγο αυτόν πρόσθεσε: «*Οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ; (: Δεν είστε εσείς το έργο που με τη βοήθεια του Θεού επιτέλεσα;)*»[Α΄Κορ. 9, 1]. Διότι το μέγα είναι τούτο· εκείνα χωρίς αυτό δεν ωφελούν καθόλου. **Και ο Ιούδας και απόστολος ήταν και ελεύθερος ήταν και τον Χριστό είδε, αλλά επειδή δεν είχε έργο αποστόλου, εκείνα καθόλου δεν τον ωφέλησαν.** Για τον λόγο αυτόν λοιπόν προσθέτει και αυτό και επικαλείται αυτούς ως μάρτυρες. Και επειδή είπε μεγάλο λόγο, πρόσεχε πώς τον **μετριάζει**, λέγοντας «***ἐν Κυρίῳ***» δηλαδή, «***του Θεού είναι το έργο, όχι δικό μου»***.

«Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι (: εάν για άλλους δεν είμαι Απόστολος, τουλάχιστον όμως για εσάς είμαι Απόστολος)» [Α΄Κορ. 9, 2]. Βλέπεις ότι δεν λέγει περιττά; Αν και μπορούσε να αναφέρει την οικουμένη και έθνη βάρβαρα και τη γη και τη θάλασσα, εντούτοις δεν αναφέρει τίποτε από εκείνα, αλλά νικά χρησιμοποιώντας τα ρητορικά σχήματα «*κατά συνδρομήν*» και «*ἐκ περιουσίας*» [«*κατά συνδρομήν*»: προσωρινή αποδοχή του επιχειρήματος του αντιδίκου και μετά από λίγο με ισχυρά επιχειρήματα εξαναγκασμός αυτού να παραδεχτεί το αντίθετο· «*εκ περιουσίας*»: ανάπτυξη ενός θέματος διεξοδικώς]. «*Τι μου χρειάζονται*», λέγει, «*τα επιπλέον, όταν και αυτά αρκούν για την παρούσα υπόθεση; Δεν αναφέρω λοιπόν*

*όσα κατόρθωσα σε άλλους αλλά **όσων εσείς είστε μάρτυρες**. Ώστε και αν ακόμη από πουθενά αλλού δεν έπρεπε να λάβω, από εσάς είχα κάθε δικαίωμα να λάβω- διότι υπήρξα ο διδάσκαλός σας- από αυτούς δεν έλαβα». «Εάν για άλλους δεν είμαι απόστολος, για εσάς όμως τουλάχιστον είμαι»*. Πάλι χρησιμοποιεί στον λόγο του το σχήμα «κατά συνδρομήν», διότι **ήταν** απόστολος της οικουμένης.

«*Αλλά όμως*», λέγει, «*δεν λέγω αυτό, ούτε μάχομαι και φιλονικώ, αλλά αναφέρω τη δική σας περίπτωση*». «*Διότι, εσείς είστε η σφραγίδα της αποστολής μου*», δηλαδή **η απόδειξη**. «*Και αν θέλει κανείς να μάθει για ποιο λόγο είμαι απόστολος, προβάλλω εσάς· διότι **σε σας επέδειξα όλα τα χαρακτηριστικά του αποστόλου και τίποτε δεν υστέρησα**»*. Αυτό ακριβώς το αναφέρει και στη δεύτερη επιστολή του λέγοντας: «*Γέγονα ἄφρων καυχώμενος! ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην (: έγινα ανόητος με τις καυχήσεις μου αυτές! Αλλά εσείς με αναγκάσατε να γίνω· διότι εγώ είχα το δικαίωμα να συστήνομαι από σας και όχι να βρίσκομαι στην ανάγκη να σας συστήσω τον εαυτό μου. Και είχα το δικαίωμα να συστήνομαι από σας, διότι σε τίποτε δεν αποδείχθηκα κατώτερος από τους άλλους περισσότερο επιφανείς αποστόλους, αν και **χωρίς τη χάρη του Θεού δεν είμαι τίποτε**. Όλες τις αποδείξεις που πιστοποιούν ότι είμαι απόστολος, σας τις παρουσίασα ανάμεσά σας με κάθε υπομονή και με διάφορα υπερφυσικά έργα, δηλαδή με θεϊκά σημεία, με εκπληκτικά θαύματα και με υπερφυσικές δυνάμεις. Διότι ποιο είναι εκείνο στο οποίο φανήκατε κατώτεροι από τις άλλες Εκκλησίες εκτός από το ότι εγώ δεν σας επιβάρυνα με τα έξοδα της συντηρήσεώς μου; Συγχωρήστε μου την αδικία αυτή)»* [Β΄Κορ. 12, 11-13].

Για τον λόγο αυτόν λέγει: «*ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ (: διότι η σφραγίδα με την οποία πιστοποιείται επίσημα το αποστολικό μου αξίωμα, με την χάρη του Κυρίου, είστε εσείς, τους οποίους οδήγησα στον Χριστό)*» [Α΄Κορ. 9, 2]. «*Καθότι και σημεία επέδειξα και με τον λόγο μου δίδαξα και κινδύνους υπέμεινα και βίο έζησα άψογο*». Και όλα αυτά είναι δυνατόν να τα δει κανείς με τις δύο αυτές επιστολές, πως για καθένα από αυτά τους φέρει απόδειξη με κάθε ακρίβεια.

«*Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. (: η απάντησή μου προς εκείνους που με αμφισβητούν και αμφιβάλλουν αν είμαι Απόστολος, είναι αυτή που δίνεται από τη θεία αυτή σφραγίδα)*» [Α΄Κορ. 9, 3]. Τι σημαίνει «*ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί*»; «*Για εκείνους που ζητούν να μάθουν για ποιους λόγους είμαι απόστολος ή για όσους με κατηγορούν ότι δήθεν λαμβάνω χρήματα ή ρωτούν την αιτία, για την οποία δεν λαμβάνω ή γι᾽ αυτούς που θέλουν να αποδείξουν ότι δεν είμαι απόστολος, **η δική σας κατήχηση και όσα πρόκειται να πω αποτελούν***

απόδειξη και απολογία».

Ποια λοιπόν είναι αυτά; «*Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ Κηφᾶς; (: αφού λοιπόν είμαι και εγώ Απόστολος σαν τους άλλους αποστόλους, ρωτώ: Δεν έχουμε και εγώ και οι συνεργάτες μου δικαίωμα να φάμε και να πιούμε αυτά που μας προσφέρουν οι μαθητές μας; Δεν έχουμε και εμείς δικαίωμα να περιφέρουμε μαζί μας στις περιοδείες γυναίκα, χριστιανή αδελφή για να μας διακονεί, όπως κάνουν και οι υπόλοιποι απόστολοι και αυτοί που θεωρούνται αδερφοί του Κυρίου και ο Κηφάς;)*» [Α΄Κορ. 9, 4-5]. Και πώς αυτά είναι απολογία; «*Διότι, όταν είναι φανερό ότι απέχω ακόμη και από τα επιτρεπόμενα, δεν θα ήταν δίκαιο να με υποπτεύονται ως απατεώνα ή ότι κάνω κάτι για χρήματα. Όσα λοιπόν έχω πει προηγουμένως και η διδασκαλία μου προς εσάς και αυτά τα οποία είπα, αρκούν για απολογία μου προς εσάς, και εδώ στηρίζομαι και λέγω εκείνα και τα εξής προς όλους όσοι αμφιβάλλουν για εμένα· Μήπως δεν έχουμε δικαίωμα να φάμε και να πιούμε; Μήπως δεν έχουμε δικαίωμα να περιφέρουμε γυναίκα αδελφή;. Αλλά όμως, αν και έχω δικαίωμα, εντούτοις απέχω*».

Τι λοιπόν; Δεν έτρωγε, ούτε έπινε; Πολλές φορές πράγματι ούτε έτρωγε, ούτε έπινε, διότι λέγει: «*ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι (: υπηρέτησα τον Κύριο με κόπο και μόχθο, με αγρυπνίες πολλές φορές, με πείνα και δίψα, όταν απομονωνόμουν σε μακρινές οδοιπορίες με νηστείες πολλές φορές, με ψύχος και γυμνότητα όταν με θερινά ρούχα με έπιανε αιφνιδιαστικά ο χειμώνας)*» [Β΄Κορ. 11, 27]. Εδώ όμως δεν εννοεί αυτό, αλλά τι; «*Δεν τρώμε, ούτε πίνουμε λαμβάνοντας από τους μαθητές μας, αν και έχουμε δικαίωμα να λάβουμε*».

«*Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου καὶ Κηφᾶς; (: Δεν έχουμε και εμείς δικαίωμα να περιφέρουμε μαζί μας στις περιοδείες γυναίκα, χριστιανή αδελφή για να μας διακονεί, όπως κάνουν και οι υπόλοιποι απόστολοι και αυτοί που θεωρούνται αδερφοί του Κυρίου και ο Κηφάς;)*» [Α΄Κορ. 9, 5]. Πρόσεχε σοφία· **τον κορυφαίο τον έχει θέσει τελευταίο· διότι το ισχυρότερο των κεφαλαίων, τότε τίθεται.** Δεν θα ήταν τόσο θαυμαστό να δείξει ότι οι άλλοι κάνουν αυτό, όσο ο πρωτοστάτης απόστολος, αυτός που του εμπιστεύτηκε ο Κύριος τα κλειδιά των ουρανών. Αλλά δεν τον αναφέρει αυτόν μόνο, αλλά όλους σαν να λέγει τα εξής περίπου: «*Αν ζητείς και κατώτερους και ανώτερους, υπάρχουν όλα τα παραδείγματα. Οι αδελφοί του Κυρίου, αφού απελευθερώθηκαν από την πρώτη απιστία τους, ήσαν από τους αξιόλογους, αν και δεν έφταναν τους αποστόλους*». **Για τον λόγο αυτόν τους έθεσε στο μέσο μεταξύ των δύο άκρων**.

«*Ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; (: ή μήπως*

μόνο εγώ και ο Βαρνάβας δεν έχουμε δικαίωμα να εργαζόμαστε για κάποιο βιοποριστικό επάγγελμα για να καλύπτουμε από αυτό τα έξοδά μας;)» [Α΄Κορ. 9, 6]. Πρόσεχε την ταπεινοφροσύνη και την ψυχή που είναι καθαρή από φθόνο, **πως δεν απέκρυψε αυτόν που γνώριζε ότι ήταν ακριβής στη ζωή του όπως ο ίδιος** . Εφόσον δηλαδή τα άλλα είναι κοινά, πώς αυτό δεν είναι κοινό; «*Απόστολοι και εκείνοι και εμείς, και ελεύθεροι και τον Χριστό είδαμε και επιδείξαμε έργο αποστόλων. Επομένως και εμείς έχουμε δικαίωμα και να ζούμε χωρίς να εργαζόμαστε και να τρεφόμαστε από τους μαθητές μας*».

«*Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; (: Είμαστε στρατιώτες του Χριστού που αγωνίζονται για την εξάπλωση της βασιλείας Του. Ποιος ποτέ παίρνει μέρος σε εκστρατεία εναντίον του εχθρού με δικά του έξοδα;)*» [Α΄Κορ. 9, 7]. Αφού λοιπόν, αυτό το οποίο ήταν ισχυρότατο, απέδειξε ότι ως απόστολος έχει το δικαίωμα να το κάνει, στη συνέχεια έρχεται στα παραδείγματα και την κοινή συνήθεια, πράγμα το οποίο συνήθιζε, και λέει: «*Ποιος υπηρετεί στον στρατό με δικά του έξοδα;*». **Εσύ όμως πρόσεξε, σε παρακαλώ**, **πόσο πολύ κατάλληλα για την προκειμένη περίπτωση παραδείγματα έφερε** και ότι κατά πρώτον υπενθυμίζει τα επικίνδυνα, στρατό και όπλα και πολέμους· **διότι τέτοια ήταν η αποστολή του, μάλλον δε πολύ περισσότερο επικίνδυνος από αυτά, καθόσον ο πόλεμός τους δεν ήταν μόνο προς ανθρώπους αλλά και προς δαίμονες, και παρατάσσονταν για μάχη με τον αρχηγό εκείνων.** Αυτό λοιπόν που λέγει, σημαίνει το εξής: ότι δηλαδή ούτε οι άρχοντες του κόσμου, οι ωμοί και άδικοι, απαιτούν οι στρατευόμενοι να μετέχουν σε εκστρατείες και να κινδυνεύουν και συγχρόνως να τρέφονται με δικά τους έξοδα· πώς λοιπόν ήταν δυνατόν ποτέ ο Χριστός να απαιτήσει αυτό;

Και ούτε αρκείται σε ένα μόνο παράδειγμα, **διότι τον πολύ απλοϊκό και βραδύνου άνθρωπο συνήθως τον αναπαύει πάρα πολύ να βλέπει και την κοινή συνήθεια να εφαρμόζεται στους νόμους του Θεού.** Για τον λόγο αυτόν προχωρεί και σε άλλο παράδειγμα και λέγει: «*Τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; (: Είμαστε αμπελουργοί που καλλιεργούμε το πνευματικό αμπέλι του Χριστού. Ποιος φυτεύει αμπέλι και δεν τρώει από τον καρπό του;)*» [Α΄Κορ. 9, 7]. **Με εκείνο το παράδειγμα τόνισε τους κινδύνους, με αυτό** όμως **τον κόπο και την πολλή ταλαιπωρία και τη φροντίδα** . Και τρίτο, πάλι, παράδειγμα, προσθέτει λέγοντας: «*Ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; (: Ποιος βόσκει ποίμνιο, φροντίζει γι΄αυτό, και δεν τρώει από το γάλα του ποιμνίου;)*», **προσπαθώντας έτσι να καταστήσει γνωστή την πολλή και απαραίτητη φροντίδα του διδασκάλου για τους μαθητές του**· διότι βεβαίως οι απόστολοι ήσαν και **στρατιώτες και γεωργοί και ποιμένες** όχι γης, ούτε ζώων, ούτε φονερών πολέμων, αλλά **λογικών ψυχών και πολέμου προς τους δαίμονες.**

Πρέπει επίσης να παρατηρήσουμε και εκείνο, ότι δηλαδή **παντού διεφύλαξε τη**

συμμετρία επιζητώντας μόνο το αναγκαίο, όχι το περιττό. Διότι δεν είπε: «*Ποιος υπηρετεί στον στρατό και δεν πλουτίζει;*», αλλά: «*Ποιος ποτέ υπηρετεί στον στρατό με δικά του έξοδα;*»· ούτε είπε: «*Ποιος φυτεύει αμπελώνα και δεν συνάγει χρυσό ή δεν τρυγά ολόκληρο τον καρπό;*», αλλά: «*δεν τρώγει από τον καρπό του;*»· ούτε είπε: «*Ποιος ποιμαίνει ποίμνη και δεν εμπορεύεται τα αρνιά;*». Αλλά πώς το είπε; «*Και δεν τρώγει από το γάλα της;*»· όχι από τα αρνιά, αλλά από το γάλα, δείχνοντας ότι **ο διδάσκαλος πρέπει να αρκείται σε μικρή μόνο ανταπόδοση των κόπων του και στην αναγκαία μόνο τροφή**. **Αυτά για όσους θέλουν να κατατρώγουν τα πάντα και να τρυγούν ολόκληρο τον καρπό**. Και ο Κύριος νομοθέτησε έτσι λέγοντας: «*ἄξιος γάρ ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ (: κάθε εργάτης δικαιούται να δέχεται την τροφή του από εκείνους για τους οποίους μοχθεί)*» [Ματθ. 10, 10]. Και δεν επιτυγχάνει μόνο αυτό με παραδείγματα, αλλά και **δεικνύει ποιος πρέπει να είναι ο ιερέας· διότι πρέπει να έχει και ανδρεία στρατιώτη και επιμέλεια γεωργού και κηδεμονία ποιμένα και μετά από όλα αυτά να μην επιζητεί τίποτε περισσότερο από τα αναγκαία.**

Αφού λοιπόν έδειξε και από το παράδειγμα των αποστόλων και από τα παραδείγματα της ζωής ότι δικαιούται να θεωρείται διδάσκαλος, έρχεται και σε τρίτο κεφάλαιο, λέγοντας τα εξής: «*Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; (: αλλά μήπως αυτά που λέω είναι σύμφωνα μόνο με ανθρώπινες συνήθειες και παραδείγματα; Ή μήπως δεν λέει τα ίδια και ο **θεόπνευστος νόμος**;)*» [Α΄Κορ. 9, 8]. Επειδή δηλαδή έως εδώ δεν είπε τίποτε από τις **Γραφές**, αλλά πρόβαλε την κοινή συνήθεια, λέγει: «*Μη νομίσετε ότι ενισχύω τη θέση μου με αυτά μόνο τα επιχειρήματα, ούτε ότι νομοθετώ αυτά βασιζόμενος στη γνώμη των ανθρώπων· μπορώ να σας αποδείξω ότι αυτή είναι η γνώμη και του Θεού, και σας διαβάζω παλαιό νόμο που ορίζει αυτά*».

Για τον λόγο αυτόν προχωρεί τον λόγο του με ερώτηση, πράγμα το οποίο γίνεται για θέματα γενικής αποδοχής και λέγει ως εξής: «*Μήπως τα λέω αυτά σκεπτόμενος ανθρωπίνως;*», δηλαδή: «*Μήπως ενισχύω τη θέση μου μόνο με ανθρώπινα παραδείγματα;*» «*Ή δεν τα λέγει αυτά και ο νόμος;*». «*Ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται· οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ; (: βεβαίως τα λέει αυτά ο νόμος· διότι έχει γραφτεί από τον μωσαϊκό νόμο: "Δεν θα κλείσεις με φίμωτρο και δεν θα βουλώσεις τα στόμα του βοδιού που αλωνίζει. Θα αφήσεις το στόμα του ελεύθερο να φάει από τα στάχυα που με τόσο κόπο αλωνίζει". Αλλά ρωτώ: μήπως ο Θεός ως νομοθέτης ενδιαφέρεται για τα βόδια;)*» [Α΄Κορ. 9, 9]. Και για ποιο λόγο ανέφερε αυτό, εφόσον είχε στον νου του **την περίπτωση των ιερέων**; Επειδή ήθελε να αναπτύξει αυτό διεξοδικότατα.

Έπειτα, για να μην πει κανείς: «*Και ποια σχέση έχουμε εμείς με αυτό που είπες για τα βόδια;*», αναπτύσσει αυτό με ακρίβεια, λέγοντας: «*Μήπως ο Θεός ενδιαφέρεται για τα βόδια;*». Πες μου λοιπόν, δεν ενδιαφέρεται ο Θεός για τα βόδια;

Ενδιαφέρεται μεν, όχι όμως έτσι, ώστε και νόμο να θεσπίσει για το θέμα αυτό. **Ώστε, εάν δεν υπαινισσόταν κάτι σημαντικό εκγυμνάζοντας τους Ιουδαίους στο να είναι φιλάνθρωποι με το παράδειγμα των ζώων και με βάση αυτά ομιλώντας προς αυτούς περί των διδασκάλων, δεν θα έσπευδε έτσι, ώστε και νόμο να θεσπίσει για τη φίμωση των βοδιών** . Με αυτό δείχνει και κάτι άλλο, ότι **ο κόπος των διδασκάλων και είναι πολύς και οφείλει να είναι.**

Και επιπλέον και κάτι άλλο. Ποιο λοιπόν είναι αυτό; Ότι**όσα λέγονται από την Παλαιά Διαθήκη για τη φροντίδα των ζώων, κυρίως συντελούν στη διδασκαλία των ανθρώπων, όπως ακριβώς και όλα τα άλλα, τα περί ποικίλων ιματίων και τα περί αμπελώνων και σπερμάτων και περί του να μη μεταβάλει κανείς τον αγρό του** [Δευτ. 22, 9: «*Οὐ κατασπερεῖς τὸν ἀμπελῶνά σου διάφορον, ἵνα μὴ ἁγιασθῇ τὸ γένημα καὶ τὸ σπέρμα, ὃ ἐὰν σπείρῃς μετὰ τοῦ γενήματος τοῦ ἀμπελῶνός σου (: δεν θα σπείρεις στο αμπέλι σου διαφορετικούς σπόρους, διότι δεν θα είναι δυνατόν να προσφερθούν την ίδια μέρα προς αγιασμό οι απαρχές του αμπελώνος και της άλλης σποράς)*»], τα περί λέπρας και όλα γενικώς τα άλλα. Διότι **επειδή ήσαν πολύ ασθενείς στην πίστη, με τέτοια παραδείγματα ομιλούσε προς αυτούς λίγο κατ' ολίγον αναβιβάζοντας αυτούς πνευματικά.**

Και πρόσεχε ότι δεν αναφέρει πολλά επιχειρήματα γι' αυτό, διότι**ήταν φανερό και αυτονόητο**. Αφού δηλαδή είπε «*Μήπως ο Θεός ενδιαφέρεται για τα βόδια;*», πρόσθεσε: «*Ἢ δι᾽ ἡμᾶς πάντως λέγει; δι᾽ ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ᾽ ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν ἐπ᾽ ἐλπίδι (: ή μήπως για μας τους λογικούς βεβαίως ανθρώπους τα λέει και τα νομοθετεί αυτά; Ναι για εμάς τα λέει. Διότι για τους πνευματικούς εργάτες και καλλιεργητές γράφτηκε ότι ο καλλιεργητής οφείλει να καλλιεργεί την γη με την ελπίδα να απολαύσει τη σοδειά· και εκείνος που γεμάτος ελπίδα αλωνίζει, οφείλει να μετέχει να απολαμβάνει τον καρπό που με ελπίδα περίμενε να αποκτήσει από τον αγρό του)*» [Α΄Κορ. 9, 10]· και δεν πρόσθεσε άσκοπα το «*αποκλειστικά*», αλλά **για να μην επιτρέψει στον ακροατή να αντείπει οτιδήποτε**.

Και επιμένει στη μεταφορά λέγοντας και διακηρύττοντας: «*Διότι για εμάς γράφτηκε ότι εκείνος που οργώνει, οφείλει να οργώνει με ελπίδα*», **δηλαδή ο διδάσκαλος οφείλει να έχει τις αμοιβές των κόπων του** · «*και εκείνος που αλωνίζει οφείλει να αλωνίζει ελπίζοντας ότι θα λάβει μέρος του καρπού*». Και κοίταξε σύνεση! **Από τον σπόρο μετέφερε το θέμα στο αλώνι δείχνοντας και με τον τρόπο αυτόν, τους πολλούς ιδρώτες των διδασκάλων, ότι αυτοί και οργώνουν και αλωνίζουν.** Και για μεν το όργωμα, επειδή δεν ήταν δυνατό να καρπωθούν κάτι αλλά τον πόνο μόνο, έχει θέσει την ελπίδα, αλλά στο αλώνισμα ανέφερε πλέον την ανταμοιβή, λέγοντας: «*Και εκείνος που αλωνίζει, ελπίζει ότι θα λάβει*». Έπειτα, για

να μη λέγει κανείς: «*Αυτή λοιπόν είναι η αμοιβή τόσων πολλών ιδρώτων;*». Πρόσθεσε το «***ἐπ᾽ ἐλπίδι***», δηλαδή στο μέλλον. **Τίποτε άλλο λοιπόν δεν βοά το αφίμωτο στόμα αυτού του ζώου, παρά το ότι οι διδάσκαλοι που κοπιάζουν πρέπει και να απολαύουν αμοιβής.**

«*Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; (: και εμείς υπήρξαμε ανάμεσά σας σποριάδες πνευματικοί και καλλιεργητές. Εάν λοιπόν εμείς σπείραμε στις καρδιές σας τον πνευματικό σπόρο της αλήθειας και σας μεταδώσαμε πνευματικά χαρίσματα, είναι μεγάλο πράγμα εάν εμείς θερίσουμε τα υλικά αγαθά σας ως καρπό της πνευματικής σποράς;)*» [Α΄Κορ. 11]. Ιδού ότι **προσθέτει και τέταρτο συλλογισμό υπέρ του ότι οι πιστοί πρέπει να παρέχουν τα αναγκαία στους αποστόλους για τη συντήρησή τους.** Αφού δηλαδή είπε: «*Ποιος ποτέ υπηρετεί στον στρατό με δικά του έξοδα;*» και «*Ποιος φυτεύει αμπελώνα;*» και «*Ποιος βόσκει ποίμνη;*», και ανέφερε το βόδι που αλωνίζει, δείχνει και άλλη ευλογότατη αιτία, για την οποία είχαν δικαίωμα να λάβουν, **διότι είχαν προσφέρει πολύ περισσότερα και όχι μόνο διότι είχαν κοπιάσει.** Ποια είναι αυτή; «*Εάν εμείς σπείραμε σε σας τα πνευματικά, είναι υπερβολικό εάν εμείς θερίσουμε από εσάς υλικά πράγματα;*». Είδες δικαιότατη αιτία και ευλογότερη από τις προηγούμενες; Λέγει δηλαδή ότι **εκεί μεν ο σπόρος ήταν σαρκικός, σαρκικός ήταν και ο καρπός· εδώ όμως δεν είναι έτσι, αλλά ο μεν σπόρος είναι πνευματικός, η δε ανταπόδοση υλική. Για να μη μεγαλοφρονούν δηλαδή όσοι δίνουν στους διδασκάλους, έδειξε ότι λαμβάνουν περισσότερα από ό,τι δίνουν**· δηλαδή, οι μεν γεωργοί ό,τι σπείρουν αυτά και λαμβάνουν, εμείς όμως σπείροντας πνευματικά στις ψυχές σας θερίζουμε σαρκικά· διότι τέτοια ήταν η τροφή που έδιναν αυτοί.

Έπειτα προκαλώντας και περισσότερη ντροπή λέγει: «*Εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ᾽ οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ (: και εάν οι άλλοι χρησιμοποιούν τα δικαιώματα που τους δίνει ο νόμος σε εσάς τους μαθητευόμενους, δεν δικαιούμαστε να χρησιμοποιήσουμε την εξουσία αυτή πολύ περισσότερο εμείς; Αλλά όμως εμείς δεν κάναμε χρήση των δικαιωμάτων μας αυτών)*» [Α΄Κορ. 9, 12].

Ιδού και άλλος πάλι συλλογισμός, και αυτός από παραδείγματα, αλλά όχι όμοια. **Εδώ δηλαδή δεν υπενθυμίζει ούτε τον Πέτρο ούτε τους αποστόλους, αλλά κάποιους άλλους νόθους, εναντίον των οποίων κατόπιν αγωνίζεται** και για τους οποίους λέγει: «*Ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει (: Ανέχεστε δηλαδή όποιον σας υποδουλώνει, όποιον σας κατατρώει και σας εκμεταλλεύεται, όποιον σας συλλαμβάνει σαν τα πουλιά στην παγίδα, όποιον υψώνεται δεσποτικά πάνω από σας, όποιον σας δέρνει στο πρόσωπο)*» [Β΄Κορ.11,20], **σαν προανάκρουσμα πλέον του πολέμου του προς εκείνους**.

Για τούτο δεν είπε: «*εάν άλλοι λαμβάνουν από εσάς*», αλλά δείχνοντας **την αυθάδεια και την τυραννική διάθεση και την εκμετάλλευση αυτών** , λέγει: «*Εάν άλλοι χρησιμοποιούν τα δικαιώματά τους προς εσάς*», δηλαδή «*εάν κυριαρχούν επάνω σας, σας εξουσιάζουν, σας συμπεριφέρονται σαν δούλους, όχι απλώς λαμβάνοντας αλλά και με πολλή αυταρχικότητα*». Για αυτό πρόσθεσε: «*Δεν δικαιούμαστε πολύ περισσότερο εμείς;*», **το οποίο δεν θα το έλεγε, εάν ο λόγος ήταν για τους αποστόλους**. Αλλά είναι φανερό ότι **υπαινίσσεται μερικούς εκμεταλλευτές τους και απατεώνες**. Ώστε εκτός του νόμου του Μωυσή και εσείς οι ίδιοι θεσπίσατε νόμο για το ότι πρέπει να δίδετε. Αφού λοιπόν είπε: «*Δεν δικαιούμαστε πολύ περισσότερο εμείς;*», δεν προσδιορίζει το για ποιο λόγο πολύ περισσότερο το δικαιούνται, αλλά **αφήνει τον έλεγχο στη συνείδησή τους, επειδή ήθελε και να τους φοβίσει και να τους παρακινήσει εντονότερα**.

«Αλλά δεν χρησιμοποιήσαμε αυτό το δικαίωμά μας». Δηλαδή δεν λάβαμε. Βλέπεις με πόσα επιχειρήματα αφού απέδειξε κατά πρώτον ότι δεν είναι παράνομο το να λαμβάνει ένας απόστολος, έπειτα είπε ότι δεν λαμβάνουμε, για να μη φανεί ότι δεν λάμβανε, διότι ήταν απαγορευμένο; «*Δεν λαμβάνω*», λέγει, «*όχι διότι δεν μου επιτρέπεται· μου επιτρέπεται, και αυτό το αποδείξαμε από το παράδειγμα των αποστόλων, από το παράδειγμα των πραγμάτων του βίου του στρατιώτου και του γεωργού και του ποιμένα, από τον νόμο του Μωυσή, από την ίδια τη φύση του πράγματος, ότι δηλαδή σπείραμε σε σας πνευματικά, από όσα τέλος έχετε κάνει για τους άλλους*».

Αλλά όπως ανέφερε αυτά, για να μη φανεί ότι εκθέτει τους αποστόλους που λαμβάνουν, προκαλώντας την ντροπή τους και αποδεικνύοντας ότι δεν απείχε απαγορευμένου πράγματος, έτσι πάλι, **για να μη φανεί ότι με την πολλή επιχειρηματολογία και τα παραδείγματα και τους συλλογισμούς- με τους οποίους απέδειξε ότι πρέπει να λαμβάνει- επιζητεί να λαμβάνει και για αυτόν τον λόγο τα λέγει αυτά, στη συνέχεια το διορθώνει** . Και κατόπιν μεν το κάνει σαφέστερο, όταν λέγει: «*οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί (: και αυτά που σας γράφω δεν τα έγραψα για να γίνει το ίδιο και σε μένα και να μου δίνονται από εσάς τα αναγκαία για τη συντήρησή μου)*» [Α΄Κορ. 9, 15], εδώ όμως λέγει ότι «*δεν χρησιμοποιήσαμε αυτό το δικαίωμά μας*».

Και το σπουδαιότερο, ότι ούτε θα ήταν δυνατόν να πει κανείς εκείνο, ότι δηλαδή δεν χρησιμοποιήσαμε το δικαίωμά μας, επειδή δεν είχαμε ανάγκη, αλλά **ενώ είχαμε κατεπείγουσα ανάγκη, εντούτοις δεν υποκύψαμε στην ανάγκη**· αυτό το λέγει στη δεύτερη επιστολή του: «*ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐδενός (: λαφυραγώγησα άλλες Εκκλησίες και πήρα από αυτές τα έξοδα της συντηρήσεώς μου για να υπηρετήσω εσάς. Ακόμη και όταν ήμουνα παρών ανάμεσά σας, και δοκίμασα στερήσεις, δεν επιβάρυνα κανέναν)*» [Β΄Κορ. 11, 8]· και σε αυτήν

την επιστολή πάλι λέγει: «*ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν (: μέχρι την ώρα αυτή που σας γράφω, και πεινάμε και υποφέρουμε από δίψα στις περιοδείες μας, και δεν έχουμε αρκετά ρούχα, όταν στη μέση των ταξιδιών μας, μάς πιάνει ξαφνικά ο χειμώνας· και δεχόμαστε χτυπήματα και κακομεταχειρίσεις, και δεν παραμένουμε μόνιμα πουθενά, αλλά διαρκώς φεύγουμε εδώ και εκεί)*»[Α΄Κορ. 4, 11]· και εδώ πάλι το ίδιο υπαινίσσεται λέγοντας: «*Αλλά όλα τα υπομένουμε*». Με το να πει δηλαδή ότι «*Όλα τα υπομένουμε*» **υπαινίσσεται και λιμό και στενοχωρία πολλή και όλα τα άλλα.**

Αλλά ούτε έτσι αναγκαστήκαμε, λέγει, να παραβούμε τον νόμο, τον οποίο έχουμε θέσει στον εαυτό μας. Γιατί; «*Για να μη δημιουργήσουμε κανένα εμπόδιο στο ευαγγέλιο του Χριστού*». Επειδή δηλαδή οι Κορίνθιοι ήσαν ασθενέστεροι στην πίστη, λέγει: «*Για να μη σας βλάψουμε λαμβάνοντας, προτιμήσαμε να κάνουμε περισσότερα και από τα διατεταγμένα παρά να φέρουμε κάποιο εμπόδιο στο Ευαγγέλιο, δηλαδή στην κατήχησή σας. Εάν δεν εμείς, αν και μας ήταν επιτρεπτό και πιεζόμαστε πολύ και είχαμε το παράδειγμα των αποστόλων, εντούτοις δεν το κάναμε, για να μη φερόμαστε εμπόδιο-* και δεν είπε «*ανατροπή*», αλλά «*εμπόδιο*», και όχι απλώς «εμπόδιο», αλλά «***κανένα εμπόδιο***», **για να μη φέρουμε δηλαδή ούτε την ελάχιστη όπως θα μπορούσε να πει κανείς, καθυστέρηση και αναβολή στον δρόμο του λόγου**- «*εάν λοιπόν*», λέγει, «*εμείς δείξαμε τόση φροντίδα, πόσο μάλλον πρέπει να απέχετε από τα ειδωλόθυτα εσείς οι οποίοι υστερείτε πολύ έναντι των αποστόλων και ούτε μπορείτε να παρουσιάσετε νόμο που να το επιτρέπει και οι οποίοι αντιθέτως εγγίζετε τα απαγορευμένα και όσα βλάπτουν πολύ το Ευαγγέλιο, όχι μόνο απλώς το εμποδίζουν, χωρίς μάλιστα να αντιμετωπίζετε καμία ανάγκη*». Όλα αυτά δηλαδή τα είπε **για εκείνους που σκανδαλίζουν τους ασθενέστερους στην πίστη αδελφούς τους** με το να τρώγουν ειδωλόθυτα.

ΠΗΓΕΣ:

- https://greekdownloads3.files.wordpress.com/2014/08/in-epistulam-i-ad-corinthios.pdf
- Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, *Υπόμνημα στην πρώτη προς Κορινθίους επιστολήν,* ομιλία ΚΑ΄, πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 2015, τόμος 18, σελίδες 584-609.
- Π. Τρεμπέλα, *Η Καινή Διαθήκη με σύντομη ερμηνεία* (απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τέταρτη,

Αθήνα 2014.
- *Η Καινή Διαθήκη, Κείμενον και ερμηνευτική απόδοσις υπό Ιωάννου Κολιτσάρα*, εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τριακοστή τρίτη, Αθήνα 2009.
- *Η Παλαιά Διαθήκη κατά τους εβδομήκοντα*, Κείμενον και σύντομος απόδοσις του νοήματος υπό Ιωάννου Κολιτσάρα, εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τέταρτη, Αθήνα 2005.
- *Η Παλαιά Διαθήκη μετά Συντόμου Ερμηνείας*, Παναγιώτης Τρεμπέλας, Αδελφότης Θεολόγων «Ο Σωτήρ», Αθήνα, 1985.
- https://www.agia-aikaterini-larissis.com/agia-grafi-palaia-diathiki/
- https://www.agia-aikaterini-larissis.com/agia-grafi-kaini-diathiki/
- Π.Τρεμπέλα, *Το Ψαλτήριον με σύντομη ερμηνεία* (απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τρίτη, Αθήνα 2016.
- http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/tools/liddell-scott/index.html
- http://users.sch.gr/aiasgr/Palaia_Diathikh/Biblia/Palaia_Diathikh.htm
- http://users.sch.gr/aiasgr/Kainh_Diathikh/Biblia/Kainh_Diathikh.htm

(Επιμέλεια κειμένου: Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος)